

Innst. 201 S

(2014–2015)

Innstilling til Stortinget fra næringskomiteen

Dokument 8:38 S (2014–2015)

Innstilling fra næringskomiteen om representantforslag fra stortingsrepresentant Rasmus Hansson om minimum tre års vekststans i oppdrettsnæringen

Til Stortinget

Sammendrag

Forslagsstilleren viser til at etableringen av oppdrettsnæringen er det største naturinngrepet i norske fjorder noensinne. Det er nå cirka 1 000 ganger mer oppdrettslaks enn villaks langs norskekysten. Dette har skapt miljøutfordringer knyttet til spredning av lakselus, utslipp av lakselusmidler, avfall fra anleggene og rømt oppdrettslaks som gyter med villaks. I tillegg er ressurser til produksjon av fiskefôr en utfordring som må være under streng kontroll hvis oppdrettsnæringen skal være bærekraftig. Det samme gjelder problemer med dårlig dyrevelferd og høy dødelighet i merdene.

Forslagsstilleren mener det nå må stilles forpliktende og forutsigbare miljøkrav til oppdrettsnæringen som gjør driften reelt bærekraftig i løpet av årene som kommer. Dette må blant annet skje gjennom overgang til lukkede sjøanlegg eller teknologi som gir tilsvarende miljøstandard. De langsiktige kravene må innebære nulltoleranse når det gjelder genetisk påvirkning av ville arter, spredning av lakselus og forurensning, samt krav til bærekraft og sporbarhet i laksefôr. I tillegg må dyrevelferden bedres kraftig.

Forslagsstilleren mener Stortinget bør stanse regjeringens forslag om ytterligere økt maksimalt tillatt biomasse og i stedet innføre et minimum på 3 års stans i vekst av hele næringen. Det bør ikke gis nye konsesjoner i denne perioden, og ikke tillates vekst i

biomasse innenfor eksisterende konsesjoner. Opphevelse av vekststansen bør bare skje dersom oppdrettsnæringen har etablert faglig akseptert kontroll på lus, rømming, forurensning og dyrevelferd.

I dokumentet fremmes følgende forslag:

1. Stortinget ber regjeringen innføre minst 3 års vekststans i oppdrettsnæringen.
2. Stortinget ber regjeringen i forbindelse med den varslede stortingsmeldingen om havbruksnæringen legge frem en tidfestet plan med klare kriterier for overgang til en bærekraftig oppdrettsnæring inklusive overgang til lukkede anlegg, eller teknologi med tilsvarende miljøstandard.»

Komiteens merknader

Komiteen, medlemmene fra Arbeiderpartiet, Trond Henry Blattmann, Else-May Botten, Ingrid Heggø og Knut Storberget, fra Høyre, Frank Bakke-Jensen, Ingunn Foss, Gunnar Gundersen og Ove Trellevik, fra Fremskrittspartiet, Tone Heimdal Brataas, Morten Ørsal Johansen, Øyvind Korsberg, fra Kristelig Folkeparti, Line Henriette Hjemdal, fra Senterpartiet, lederen Geir Pollestad, og fra Venstre Pål Farestad, viser til Representantforslag 38 S (2014–2015) om minimum tre års vekststans i oppdrettsnæringen, og til brev fra fiskeriministeren av 16. desember 2014 (vedlagt). Komiteen viser til at sjømatnæringen skaper store verdier og arbeidsplasser og utgjør en viktig ressurs for landet. I 2014 eksporterte vi sjømat for nær 69 mrd. kroner. Havbruksproduksjonen har vokst i flere tiår. Laks og ørret utgjør det alt vesentlige av denne (om lag 99 pst.). I 2013 ble det produ-

sert om lag 1,18 million tonn laks og 68 000 tonn ørret. Norsk sjømatnæring hadde en verdiskaping på 22,4 mrd. kroner i 2012 – og bidro til en verdiskaping hos leverandørene i Norge på hele 24,1 mrd. kroner, til sammen 46,5 mrd. kroner. Komiteen mener sjømatnæringen gjennom dette viser at den utgjør en viktig faktor for både bosetting og næringsvirksomhet i distriktene, og har potensial for fortsatt vekst.

Komiteens flertall, alle unntatt medlemmene fra Arbeiderpartiet, mener veksten i oppdrettsnæringen må innrettes slik at det også i fremtiden er rom for et mangfold av aktører i næringen.

Komiteen mener imidlertid også, i likhet med forslagsstiller, at oppdrettsnæringen gjennom flere år har gitt en rekke miljøutfordringer som må og skal håndteres. Lakselus og nedsatt effekt av lakselusmidler er havbruksnæringens mest akutte problem. I tillegg er det blant annet knyttet utfordringer til rømming og smitteoverføring av ulike fisesykdommer. Komiteen viser videre til at det gjennom flere forskningsrapporter er dokumentert sammenheng mellom mengder produksjon av oppdrettslaks og påvirkning på villfisk.

Komiteens medlemmer fra Kristelig Folkeparti, Senterpartiet og Venstre understreker viktigheten av at fiskerienes interesser blir ivaretatt i forbindelse med utarbeidelsen av nye vilkår for vekst i oppdrettsnæringen.

Komiteen understreker at produksjonsteknologi og miljøpåvirkning alltid vil sette premissene for hvordan havbruksnæringen kan drive, og hvilket omfang driften kan ha. Forvaltningen av næringen skal sikre miljøet på en slik måte at det legger grunnlag for langsiktig næringsutvikling.

Komiteen mener at dersom havbruksnæringen skal være underlagt en forutsigbar vekstpolitikk, må det også fastsettes hvilken miljøpåvirkning samfunnet skal akseptere.

Medlemene i komiteen frå Arbeidarpartiet og Senterpartiet forutset at spørsmålet kring kompensasjon til vertskommunane i form av faste årlige inntekter, for eksempel ei arealavgift, også vert avklara i den varsla havbruksmeldinga, då tilretteleggjing av meir tilgjengeleg areal er heilt avgjerande for framtidig vekst.

Komiteens medlem fra Senterpartiet mener at oppdrettsnæringens bærekraft i stor grad forutsetter at produksjonen skjer med grunnlag i ressurser fra havet.

Komiteen har merket seg regjeringens nye krav til oppdrettsnæringen om finansiering av utfisking av rømt fisk, og støtter dette.

Komiteen viser til regjeringens varslede stortingsmelding om vekst i norsk lakse- og ørretoppdrett, som er forventet til Stortinget i løpet av våren 2015. Høringen ble avsluttet 10. januar 2015. Komiteen mener det i behandlingen av denne stortingsmeldingen er naturlig å fastsette hvilke rammer næringen skal arbeide under fremover, og hvilke tiltak som må iverksettes for at næringen skal være miljømessig bærekraftig. Komiteen legger til grunn at tiltakene skal praktisere prinsippet om at forurenser betaler i havbruksnæringen.

Komiteen viser til havbruksnæringens store betydning for matproduksjon, norsk økonomi og dens betydning for arbeid og bosetting i en rekke kystsamfunn. En vekststans vil ramme hardt, og det er ikke tilstrekkelige grunner til vekststans verken i et økonomisk perspektiv, distriktsperspektiv eller i et miljøperspektiv. Havbruk representerer en klimavennlig produksjon av mat, med et energiforbruk og klimautslipp pr. kilo produsert fisk som er konkurransedyktig med annen matproduksjon. Innen matproduksjon er det all grunn til at havbruksnæringen skal være en næring som bidrar positivt i klimaregnskapet.

Komiteen påpeker at all matproduksjon gir miljøavtrykk.

Komiteen mener at fortsatt vekst ikke kan skje uten vilkår. Komiteen mener det er grunn til å stille strengere vilkår enn i dag. Det er nødvendig med mer målrettet forsknings- og utviklingsarbeid for å løse miljøproblemer i havbruksnæringen. Det handler om å stille krav som sikrer anlegg som tåler mer vær og vind, og som kan minimalisere risikoen for at oppdrettsfisk rømmer. Det handler også om mer forskning på «tette» anlegg, både på land og sjø, og det handler om hvordan avlusingsmiddel forurenser annet havmiljø.

Komiteen har ingen ytterligere merknader. Komiteen foreslår at forslaget vedlegges protokollen.

Komiteens tilråding

Komiteen har for øvrig ingen merknader, viser til representantforslaget og rår Stortinget til å gjøre følgende

vedtak:

Dokument 8:38 S (2014–2015) – representantforslag fra stortingsrepresentant Rasmus Hansson om minimum tre års vekststans i oppdrettsnæringen – vedlegges protokollen.

Oslo, i næringskomiteen, den 19. mars 2015

Geir Pollestad

leder

Øyvind Korsberg

ordfører

Vedlegg

Brev fra Nærings- og fiskeridepartementet v/statsråd Elisabeth Aspåker til næringskomiteen, datert 16. desember 2014

Dokument 8:38 S (2014-2015) Representantsfor- slag fra stortingsrepresentant Rasmus Hansson om minimum tre års vekststans i oppdrettsnærin- gen

Jeg viser til brev datert 9. desember 2014, hvor komiteen ber om Nærings- og fiskeridepartementets vurdering av forslagene i Dokument 8:38 S (2014-2015). Det er fremmet to konkrete forslag som jeg vil kommentere samlet nedenfor:

Forslag 1: Stortinget ber regjeringen innføre minst 3 års vekststans i oppdrettsnæringen.

Forslag 2: Stortinget ber regjeringen i forbindelse med den varslede stortingsmeldingen om havbruksnæringen legge frem en tidfestet plan med klare kriterier for overgang til en bærekraftig oppdrettsnæring inklusive overgang til lukkede anlegg, eller teknologi med tilsvarende miljøstandard.

Havbruksnæringen har vokst til å bli en stor og viktig næring i Norge, som bidrar med en betydelig verdiskaping for samfunnet. Flere forskningsrapporter har også vist at havbruksnæringen har potensial til å bli en av våre viktige fremtidsnæringer. Regjeringens utgangspunkt er at potensialet som ligger i næringen må videreutvikles. Den klare forutsetningen er imidlertid at det må skje på en miljømessig bærekraftig måte.

Forutsigbar og miljømessig bærekraftig vekst

Regjeringen tar sikte på å fremme en melding til Stortinget om forutsigbar og miljømessig bærekraftig vekst i lakse- og ørretoppdrettsnæringen våren 2015. Målet er å fastsette nærings- og miljøpolitiske rammer for oppdrettsnæringen som kan ligge fast over tid. Sentrale elementer i meldingen er nå på høring, med frist 10. januar. Vi har valgt å gjennomføre en høring for å sikre at alle interessenter får uttale seg, og at vi får et bredt og godt faglig grunnlag for meldingen og for Stortingets arbeid.

Høringsnotatet drøfter tre alternativer for fremtidig vekst. Ett av disse er innføring av en handlingsregel for økt oppdrettsproduksjon, knyttet opp mot bærekraftsindikatorer. Handlingsregler kan være en måte å skape forutsigbarhet for næringsaktørene på, samtidig som vi sikrer at fremtidig vekst skjer innenfor miljømessig bærekraftige rammer. Jeg regner med å motta mange innspill i høringen til dette forsla-

get, og til de øvrige forslagene, som vi vil ta med oss i det videre arbeidet med meldingen.

Jeg registrerer at forslagsstilleren skriver at en handlingsregel for oppdrettsnæringen kan være en god idé. Det synes jeg er et godt utgangspunkt for arbeidet med meldingen når denne kommer til Stortinget. Min hensikt med en handlingsregel er at næringen skal kunne vokse i områder hvor miljøpåvirkningen er akseptabel, mens den vil måtte redusere i områder hvor miljøpåvirkningen er høyere enn det akseptable.

All næringsvirksomhet og menneskelig aktivitet setter et miljømessig fotavtrykk, så også havbruksnæringen. Bærekraftig matproduksjon er likevel fornuftig bruk av kysten og havet. Norske oppdrettere vil i år produsere om lag 1,3 millioner tonn fisk.

Miljøstatus i 2014

Forslagsstiller viser til at næringen har utfordringer med lakselus og rømt oppdrettslaks. I tillegg er bærekraftig fôr en viktig del av å sikre en miljømessig bærekraftig utvikling av næringen. Jeg vil nå knytte noen kommentarer til miljøsituasjonen vi har for øyeblikket.

LAKSELUS OG MEDIKAMENTBRUK

For å bidra til et lavt smittepress i tiden av året hvor laksesmolten vandrer ut i havet, stilles det krav om ekstra lave lusenivåer i oppdrettsanleggene i denne perioden. Det er gledelig at våravlusningen de senere år har vært vellykket, og at Havforskningsinstituttets overvåkning tyder på at laksesmolten også i år har kunne vandre ut i havet med liten lusepåvirkning. Det er derimot bekymringsfullt at overvåkingen viser høye nivåer på sjøørreten i enkelte områder.

Lakselussituasjonen regnes nå av Mattilsynet som alvorlig grunnet mye og til dels uforsvarlig legemiddelbruk. Veterinærinstituttets overvåkningsprogram for resistens mot lakselusmidler viser at mange oppdrettere sliter med nedsatt behandlingseffekt og resistens mot legemidler for lakselus. Utviklingen av ikke-medikamentelle metoder er ikke kommet langt nok til fullt ut å erstatte medikamentell behandling. Rensefisk og andre tilgjengelige metoder er ikke tilstrekkelig for å kontrollere situasjonen.

Jeg tar denne utviklingen på det største alvor. Derfor annonserte jeg den 3. november at Mattilsynet vil igangsette følgende tre tiltak:

1. Helt eller delvis tilbaketrekking av lokalitetsgodkjenning der hvor problemene er størst.
2. Gjennomgang og oppfølging av virksomhetenes internkontrollsystem for lakselus og legemiddelbruk på konsernnivå.
3. Økt tilsyn med legemiddelbruk.

Jeg vil følge situasjonen tett fremover og iverksette ytterligere tiltak hvis nødvendig.

RØMMING

Etter flere år med reduserte rømmingstall og reduksjon i antallet rømmingshendelser har denne trenden snudd. Dette er bekymringsfullt. Vi har nylig hatt på høring forslag til en forskrift om fellesansvar for utfisking av rømt oppdrettsfisk. Vi tar sikte på å fastsette denne slik at den kan tre i kraft 1. januar 2015. Forskriften vil, sammen med den økte overvåkingen på området, for første gang sørge for en systematisk tilnærming til å redusere risikoen for genetisk påvirkning av villaksen.

Det er også på gang et arbeid med å innarbeide en teknisk standard for utforming av landbaserte oppdrettsanlegg i regelverket. Dette vil bidra til at rømmingssikring kommer mer i fokus ved konstruksjon av slike anlegg. Innlemming av en tilsvarende standard for flytende oppdrettsanlegg (NYTEK) ga gode resultater, og førte til reduksjon både i antall rømte fisk og i antall rømmingshendelser fra flytende oppdrettsanlegg.

BÆREKRAFTIG FØR

Oppdrettslaksen omdanner effektivt næringsstoffer til høyverdig animalsk protein og er en nettoproducent av langkjedede marine oljer. Laksen er i tillegg det husdyret som utnytter føret mest effektivt. Dette er i seg selv god bærekraft, men det er ikke nok. Skal fiskeoppdrett være bærekraftig, må fiskeføret framstilles av bærekraftige råvarer enten de stammer fra marine organismer eller planteråvarer.

Fisket på ville bestander kan ikke uten videre ventes å øke. Derfor må man sikre bedre utnyttelse av de marine ressursene man har til rådighet. I norske fiskerier er det et utkastforbud og Norge er en aktiv pådriver for å innføre utkastforbud også internasjonalt. Dette vil gi økt tilgang på marine råstoffer på verdensbasis. Det er også et mål å øke andelen restråstoff fra produksjon av fiskeprodukter i fiskefôr.

Samtidig erstattes marine råvarer i økende grad av vegetabiliske råvarer. Produksjonen av vegetabiliske råvarer må også være bærekraftig og for eksempel ikke føre til avskoging. Dette kan sikres

ved at fôrråvarene kommer fra sertifiserte produsenter.

Et prioritert forskningsområde i 2015 er å bygge opp kunnskap om hvilke plantevernmidler og nivå av disse som forekommer i fiskefôr, oppdrettsfisk og villfisk, samt øke kunnskapen om hvilke effekter disse stoffene har. Utvikling av ny teknologi gjør at vi får utnyttet restråstoffene bedre. Nye råvarer som krill, insektmel, alger, gjær og bakterier kan også bli aktuelle.

Regulering av oppdrettsnæringen

Forslagsstiller mener at reguleringen av oppdrettsnæringen er svak, og at akvakulturloven har hatt liten effekt på miljøutfordringene i næringen.

La meg for det første påpeke at forurensningsloven gjelder også for akvakulturvirksomhet. I prosessen med lokalitetsklarering vurderer Fylkesmannen søknader etter forurensningsloven (og avgir uttalelse etter naturmangfoldloven).

Videre er det klart at miljøfokus i oppdrettslovgivningen har blitt styrket over en årrekke, senest i forbindelse med etterkontrollen av akvakulturloven i 2013.

Tilbud om vekst i 2014

Regjeringen foreslo i juni 2014 å gi tilbud om fem prosent økt produksjonskapasitet mot strenge miljøkrav. Det er ingen som har hevdet, slik forslagsstiller fremstiller det som, at dette ville løse luseutfordringene. Forslaget innebærer vekstmulighet hvis strenge miljøkrav oppfylles. Jo fler som takker ja til tilbudet, jo mer vil det kunne redusere den totale lusemengden. Forslaget har vært på høring, og er nå til behandling i departementet. Det er ennå ikke fattet en beslutning om eventuell gjennomføring.

Nye produksjonsformer og landbasert teknologi

Det er viktig at vi tilrettelegger for nye produksjonsformer og ny teknologi som kan bidra til å løse miljøutfordringene i havbruksnæringen.

Det er nedsatt en arbeidsgruppe som skal vurdere hvordan landbaserte anlegg kan ivaretas i et vekstperspektiv. Arbeidsgruppens konklusjoner vil inngå i arbeidet med meldingen. I alternativet med en handlingsregel drøfter vi også om virksomhet som i liten grad påvirker det omkringliggende miljøet, bør være unntatt dersom miljøpåvirkningen i området samlet sett tilsier reduksjon.

Jeg mener vi bør fastholde et prinsipp om at reguleringene av havbruksnæringen i størst mulig grad bør være teknologinøytrale. Det vil sikre at aktørene kan ta i bruk den beste tilgjengelige teknologi, fremfor at myndighetene dikterer hvilken teknologi som skal benyttes. En bedre måte å regulere næringen på

er å stille miljøkrav, mens det blir opp til aktørene selv å bestemme hvordan de mest effektivt kan møte disse.

Oppsummering

I likhet med forslagsstiller mener jeg at havbruksnæringen har miljøutfordringer som må håndteres. Slik jeg ser det vil imidlertid ikke en fastspikret vekststans være riktig grep. Når vi vurderer vekst

gjøres det vurderinger av miljømessig bærekraft. Hvis vi mener konsekvensen av vekst vil gi uakseptable miljøkonsekvenser, tillater vi ikke vekst. Er det derimot rom for vekst, mener jeg at vi bør legge til rette for det.

Den ovenfor omtalte meldingen til Stortinget vil handle nettopp om hvordan vi kan legge opp til en forutsigbar vekst samtidig som veksten er miljømessig bærekraftig.

